

In gesprek met Johan Lambregts

Op de website van Verpleegkundigen en Verzorgenden Nederland (V&VN) verschijnen de laatste tijd enthousiaste geluiden van beroepsbeoefenaren die hebben meegedaan aan een rondetafelgesprek. De gesprekken worden georganiseerd in het kader van het project **Verpleegkundigen en Verzorgenden 2020, leren van de toekomst** (V&V 2020). Dat maakt nieuwsgierig. Waarover gaan die gesprekken? Wie doen daaraan mee? Wat behelst het project? Hoe kun je leren van de toekomst? Projectleider Johan Lambregts geeft antwoord op deze en andere vragen.

Ans Grotendorst*

Johan Lambregts is verpleegkundige; hij werkt al vele jaren vanuit zijn eigen bureau in projecten in de zorg en is voor V&VN bepaald geen onbekende. Het jaar 2010 was druk voor hem. Naast zijn start als projectleider van V&V 2020 leverde hij een belangrijke bijdrage aan de Week Chronisch Zieken, de pilot Excellente Zorg en het Vierde Europees Verpleegkundig Congres: Older persons, the future of care.

Foto: Louis Haagenman

Johan, voor we ingaan op de rondetafelgesprekken: vertel eerst eens iets over het project V&V 2020.

De rondetafelbijeenkomsten vormen één van de vele activiteiten die we organiseren in het kader van het project V&V 2020. Met dit project willen wij ons als verpleegkundige en verzorgende beroepsgroep voorbereiden op de toekomst. Want in de komende jaren staan ons grote veranderingen te wachten in de Nederlandse gezondheidszorg. Die veranderingen worden veroorzaakt door ondermeer de vergrijzingsgolf, de enorme toename van chronische ziekten en het groeiende tekort aan goed opgeleide collega's. Maar ook door beperktere financiële middelen en ontwikkelingen op het terrein van wetgeving en verzekeringen. Dat betekent dat het beroep van verpleegkundige, verpleegkundig specialist, verzorgende en helpende er in 2020 anders uit zal zien dan nu. We zullen op een andere manier zorg verlenen. Patiënten en burgers zullen tegen die tijd ook andere soorten zorg en ondersteuning vragen. Het project V&V 2020 is in het leven geroepen om ervoor te zorgen dat we goed voorbereid zijn op de toekomst, dat we die toekomst niet afwachten, maar die actief mede vormgeven.

Wie doen er mee aan het project? Is het alleen bestemd voor leden van V&VN?

Nee, integendeel! Het project is van en voor alle verpleegkundigen, verpleegkundig specialisten, verzorgenden en helpenden! V&VN is initiatiefnemer en organisator. Het is voor de beroepsgroep van verpleegkundigen en verzorgenden fantastisch dat er sinds 2006

zo'n grote beroepsorganisatie is die de krachten bundelt en bij belangrijke ontwikkelingen een regiefunctie kan vervullen. V&VN ontvangt van het ministerie van VWS voor dit project een subsidie – als regisseur dus. Deelname aan de activiteiten staat open voor alle beroepsbeoefenaren. Hoe meer zielen, hoe meer vreugd. En vooral: hoe meer kennis en beelden van de toekomst.

Ondertitel van het project is: 'Leren van de toekomst'. Kunnen we leren van iets wat nog moet komen? Van wat we nog niet kennen?

Leren van de toekomst klinkt inderdaad een beetje ongewoon. We zijn gewend om te leren van ervaringen ('lessons learned'). Hoe kun je nu leren van de toekomst, van een situatie die er nog niet is? In letterlijke zin kan dat natuurlijk ook niet. We kunnen echter wel anticiperen. Veel signalen van de toekomst zijn vandaag al aanwezig in de maatschappij, in de gezondheidszorg en in de beroepspraktijk van verpleegkundigen en verzorgenden. We willen in dit project met de beroepsgroep vooral leren 'zien' hoe de toekomst zich aan het ontvouwen is in de praktijk van alledag. Signalen herkennen die nu al zichtbaar zijn, daaraan betekenis geven en op basis daarvan een nieuw beroepsbeeld, een nieuw beroepsprofiel ontwerpen. Dat profiel zal (medio 2012) een antwoord moeten geven op vragen als: wie zijn de verpleegkundigen en verzorgenden van morgen? Hoe zien de samenleving en de zorg eruit in 2020, 2025? Hoe bereiden verpleegkundigen en verzorgenden zich daarop voor? Welke bijdrage leveren zij dan aan de zorg, welke rol kunnen en willen zij vervullen, hoe zien zij hun beroep? We kunnen niet simpelweg voortborduren op het heden. Dan gaan we verdedigen wat we hebben, of we blijven sleutelen aan het bestaande, terwijl de basis daarvoor aan het wegvallen is. We hebben echt nieuwe perspectieven nodig. Daarvoor is uitwisseling

van kennis en ideeën nodig, binnen de beroepsgroep en met belangrijke actoren daarbuiten.

Gaat er iets mis in de komende jaren wanneer de profielen ongewijzigd blijven?

Daar kan ik zowel 'nee' als 'ja' op antwoorden. Nee, er gaat niets mis wanneer we een beroepsprofiel zien als een boekje met een beschrijving van de werkzaamheden van de verpleegkundige of de verzorgende, en de vereiste bekwaamheid daarvoor. Zulke boekjes liggen er en ondanks dat gaat het leven gewoon verder en de professionals en de zorg hun eigen gang. Als je de profielen echter wilt opvatten als leidraad voor de ontwikkeling en positionering van de beroepen in de maatschappij en de gezondheidszorg, dan kunnen en mogen ze niet ongewijzigd blijven. Dan gaat het ook niet om het simpel even actualiseren en redigeren van de tekst, maar is het de uitkomst van een proces waarin de beroepsgroep de regie heeft over de definitie van het eigen beroep. Eerdere profielen (NRV, 1988; NIZW/LCVV, 1999) zijn wel in samenwerking met, maar niet onder regie van de beroepsgroep opgesteld. Als we naar de inhoud van die profielen kijken moeten we helaas constateren dat ze van weinig invloed zijn geweest: ze zijn niet zichtbaar geworden in functies in de praktijk van zorginstellingen, en ook niet in de kwalificatiestructuur en de beroepsopleidingen. Met het project V&V 2020 willen we daar verandering in brengen.

Foto: Jolien Lambregts

Proces, regie. Dat zijn steeds terugkerende woorden in ons gesprek, valt me op.

Dat is niet voor niets. Om te kunnen anticiperen op de toekomst is een aanpak nodig, die betrokkenheid en eigenaarschap vraagt van de beroepsbeoefenaren. Wanneer je zelf (mede) vorm aan de toekomst wilt geven, moet je door verschillende brillen kunnen kijken, verschillende belangen snappen en willen verbinden. Moet je willen leren van en met elkaar. Leren van de toekomst is vooral een sociaal en interactief proces, dat kun je niet in je eentje, of vanachter het bureau doen.

Vandaar die rondetafelgesprekken?

Precies. Rondetafelgesprekken zetten we vooral in om het proces op gang te brengen, en eigenaarschap te creëren. In de gesprekken brengen we zoveel mogelijk kennis, ervaringen en waarnemingen bij el-

Foto: Johan Lambregts

kaar, vanuit de beroepspraktijk van al die professionals. In september 2010 zijn we begonnen met rondetafels voor verpleegkundigen, bij V&VN in Utrecht; de komende maanden komen er ook regionale bijeenkomsten, zowel voor verpleegkundigen als verzorgenden. In het voorjaar volgen rondetafels met verpleegkundig specialisten.

Hoe verloopt zo'n rondetafelgesprek?

Een rondetafelbijeenkomst duurt gemiddeld drie, drieënhalf uur. We beginnen met een kennismaking, een inspirerende warming-up en een toelichting op de werkwijze. Daarna volgen twee gespreksrondes, waarin je volgens een speciale methodiek met circa zes collega's praat over de toekomst. Een gespreksleider zorgt voor een prettig verloop van het gesprek en inbreng van iedereen. Van tijd tot tijd vat zij (hij) samen wat er is gezegd, en geeft dat op een snelle en visuele wijze weer. In de tweede ronde wisselen de groepen van samenstelling, de gespreksleider vat kort samen wat de opbrengsten van de vorige ronde waren en nodigt de deelnemers uit hierop voort te borduren.

Wat zijn de ervaringen tot nu toe?

Heel goed! De methodiek werkt prima, de opbrengst is groot. Mensen die hebben deelgenomen zijn enthousiast. Ze geven aan geïnspireerd te zijn door het diepgaande gesprek met collega's. Deelnemers schuiven overdag aan, maar gerust ook 's avonds, of op een vrije middag. Iedereen die heeft deelgenomen voelt zich direct ambassadeur van het project en neemt graag flyers mee om collega's aan te moedigen om ook deel te nemen. De regionale bijeenkomsten zullen wat grootschaliger zijn, ruimte bieden voor meer deelnemers tegelijk. We zullen dan ook een iets andere werkwijze toepassen, waarbij we gebruik maken van de opbrengsten van de eerste reeks rondetafels in Utrecht.

Welke andere projectactiviteiten staan nog op stapel?

Naast de rondetafelgesprekken, die nog wel even doorgaan, wordt er ook een uitgebreid literatuur- en bronnenonderzoek gedaan naar ontwikkelingen in de zorg en in de beroepsuitoefening van verpleegkundigen en verzorgenden in internationaal perspectief. Het NIVEL staat ons daarbij met raad en daad terzijde. We houden speciale tafelgesprekken met lectoren en hoogleraren, over de ontwikkelingen die zij waarnemen in al het praktijkonderzoek dat zij doen en begeleiden.

Voor studenten, onze onmisbare toekomstige collega's, hebben we iets heel leuk in petto: de wedstrijd 'Film je toekomst, win een iPad'.

We vragen van de studenten om goed om zich heen te kijken. Situaties te 'spotten' waarin de toekomst al tevoorschijn komt, waarvan ze denken: zo zal het in 2020 zijn, die kant gaat het op. Zo werken wij straks. We vragen ze die situaties in beeld te brengen, stellen hun speciaal daarvoor een iPod Nano ter beschikking.

We hebben een reeks informatieve en consultatieve gesprekken met een groot aantal 'stakeholders': sociale partners, patiëntenorganisaties, artsen, onderwijs, VWS. Daarbij benadrukken we steeds het belang van ieders inbreng en betrokkenheid – en tegelijkertijd brengen we steeds opnieuw onze principiële volgorde van werken naar voren: eerst is de beroepsgroep zelf aan het woord, daarna volgt het gesprek met alle andere belanghebbenden.

Klinkt een beetje als beginnen vanaf nul.

We beginnen bij het begin: bij de praktijk en de beroepsgroep. Zij zijn als eerste aan zet, om zich uit te spreken over hun bijdrage aan de zorg in 2020, hun kerntaken en rollen. Dat wil echter niet zeggen dat we beginnen bij nul. Er is veel bereikt de afgelopen jaren, dat leggen we natuurlijk niet zomaar terzijde! We zullen recht doen aan de uitkomsten en adviezen van het VBOC-rapport 'Verpleegkundige toekomst in goede banen' (2006), met name voor verheldering van de verpleegkundige beroepsstructuur, en het CBOG-VBOC-project 'Implementatie Verpleegkundig Specialist' (2009).

Zo bouwen we voort op belangrijke stappen die al genomen zijn en voorkomen we dat discussies worden overgedaan. We willen immers leren van de toekomst!

Referenties

- <http://www.venvn.nl/Vakdossiers/Verpleegkundigen-Verzorgenden2020.aspx>
- <http://www.venvn.nl>
- Nationale Raad voor de Volksgezondheid: Verpleegkundig beroepsprofiel. Zoetermeer, 1988.
- Leistra, Ellen. e.a.: Beroepsprofiel van de verpleegkundige. Samenwerkingsproductie van LCVV en NIZW. Uitgave Elsevier gezondheidszorg, 1999. 1e druk, 3e oplage.
- Van de Haterd, Judith e.a.: Beroepsprofiel van helpenden en verzorgenden. Samenwerkingsproductie van LCVV en NIZW. Uitgave Elsevier gezondheidszorg, 2000.
- VBOC – AVVV: Verpleegkundige toekomst in goede banen. Samenhang en samenspel in de beroepsuitoefening. Utrecht, 2006.
- <http://www.verpleegkundigspecialismen.nl/>

* **Ans Grotendorst** is partner van Kessels & Smit en vaste gastredacteur van O&G. Zij is adviseur van het project V&V 2020.